

Uppdrag att genomlysa utbildningsutbudet för livslångt lärande och omställning

Sammanfattning

På uppdrag av Utbildningsdepartementet och mot bakgrund av ett nytt omställningsstudiestöd, ges i denna rapport en översiktlig bild av arbetsmarknadens kompetensbehov. Vidare ges exempel på Linköpings universitets (LiU:s) befintliga utbildningsutbud, avseende såväl utbildningarnas innehåll som form, i relation till livslångt lärande och omställning. Avslutningsvis beskrivs planer som finns vid LiU för att utveckla utbildningsutbudet för att stärka tillgången till utbildning för livslångt lärande och omställning.

Innehåll

1	Prognosticerat behov av arbetskraft	3
1.1	Uppdraget	3
1.2	Prognosticerat behov av lärare	3
1.3	Prognosticerat behov av personal inom hälso- och sjukvård	4
1.4	Prognosticerat behov av teknikkompetens	4
1.5	Prognosticerat behov av humaniora, samhällsvetenskap, handel och administration	4
1.6	Sammanfattning	5
2	Arbetsmarknadsprognoser vid LiU	6
2.1	Samarbete med olika aktörer på arbetsmarknaden	6
2.2	Samverkan med omgivande samhälle avseende behov av arbetskraft och kompetensutveckling	6
2.3	Sammanfattning	8
3	LiU:s befintliga utbildningsutbud som kan bidra till att möta det behov av utbildning som det nya omställningsstudiestödet kan ge upphov till	10

3.1	Avgränsningar av utbildningsutbud i relation till omställningsstudiestödet	10
3.2	Övergripande bild av fristående kurser och masterutbildningar	10
3.3	Utbildningar vid området Utbildningsvetenskap	11
3.4	Utbildningar vid Medicinska fakulteten	12
3.5	Utbildningar vid Tekniska fakulteten	14
3.6	Utbildningar vid Filosofiska fakulteten	14
3.7	Uppdragsutbildning.....	16
4	Planer på att inom befintliga ekonomiska ramar utveckla utbudet för att stärka tillgången till utbildning för livslångt lärande och omställning.....	18
4.1	Utveckla livslångt lärande.....	18
4.2	Utbildningsvetenskap	18
4.3	Medicinska fakulteten.....	19
4.1	Tekniska fakulteten.....	19
4.2	Filosofiska fakulteten.....	19

1 Prognosticerat behov av arbetskraft

1.1 Uppdraget

I uppdraget från utbildningsdepartementet till statliga universitet och högskolor anges att mot bakgrund av ett nytt omställningsstudiestöd analysera sitt utbildningsutbud, både avseende innehåll och form.¹ I uppdraget anges vidare att en genomlysning ska göras avseende arbetsmarknadens behov med anledning av det nya omställningsstudiestödet. Lärosätena ska bland annat ge en bild av ett prognosticerat behov av arbetskraft.

Nedan ges inledningsvis en bild av det prognosticerade behovet, bland annat utifrån Universitetskanslersämbetets (UKÄ) rapport *Prognoser för behovet av högskoleutbildade*.² I rapporten redovisas arbetsmarknadsprognoser för 38 yrken inom sju utbildningsgrupper. Nedan ges en beskrivning av de utbildningsgrupper som är av relevans för LiU.

1.2 Prognosticerat behov av lärare

I rapporten från UKÄ redovisas ett ökat behov av samtliga lärare, utom speciallärare och specialpedagoger.³ Antalet nybörjare skulle behöva öka med mellan 20–70 procent jämfört med antal nybörjare 2019, där behovet av yrkeslärare är störst (antalet nybörjare skulle behöva ökas med 71 procent). Prognosen för hur många fler nybörjare som behövs baseras på beräkningar av examensfrekvensen. I Arbetskraftsbarometern redovisas liknande prognoser där 7 av 10 respektive 8 av 10 arbetsgivare upplever brist på grundlärare i fritidshem respektive ämneslärare i matematik/NO. Arbetskraftsbarometern är en undersökning som frågar arbetsgivare om deras behov av utbildad arbetskraft idag och de närmaste tre åren.⁴ Antalet lärare kan öka på två sätt, antingen genom att öka antal nybörjare eller genom att öka genomströmningen inom dessa utbildningar. Uppsala universitet har genomlyst genomströmning och avhopp på ämneslärarprogrammen där genomsnittet i riket för genomströmning är 47 procent.⁵ Avhoppet är som störst i de tidigare terminerna och avtar sedan. En slutsats som dras i studien är att det är fler yngre studenter, fler studenter med sämre betyg och fler studenter med utländsk bakgrund som gör tidiga avhopp.

¹ Uppdrag att genomlysa utbildningsutbudet för livslångt lärande och omställning, Utbildningsdepartementet, U2022/02386.

² *Prognoser för behovet av högskoleutbildade*, UKÄ, dnr 51-00199-21.

³ *Ibid.*, s. 12.

⁴ *Vilka utbildningar ger jobb?* Arbetskraftsbarometern, 2021.

⁵ Genomströmning och avhopp på ämneslärarprogrammen vid Uppsala universitet, HERO-Rapporter, 2022:2.

1.3 Prognosticerat behov av personal inom hälso- och sjukvård

Inom hälso- och sjukvård redovisas den största bristen för sjuksköterskor och specialistsjuksköterskor, men även av biomedicinska analytiker. Antalet nybörjare skulle behöva öka med mellan 20–80 procent. Inom denna grupp redovisas också socionomer och prognosen för denna grupp är att det finns en balans mellan utbildade och arbetsmarknadens behov till år 2035.⁶ Även i Arbetskraftsbarometern lyfts behovet av utbildade specialistsjuksköterskor där anesthesi-, intensiv- och operationssjukvård, psykiatrisk vård, distriktsjuksköterskor och barnmorskor lyfts fram som särskilt angelägna områden, där 9 av 10 arbetsgivare upplever brist på kompetens och sökande till anställningar.⁷ Inom hälso- och sjukvårdsområdet samt social omsorg var etableringsgraden 1-1,5 år efter examen högst för personer som tog en specialistsjuksköterskeexamen läsåret 2018/19, men även för sjuksköterskor var etableringsgraden hög.⁸

Vidare bedöms det finnas ett varierat arbetsmarknadsläge för nyutexaminerade läkare medan det för yrkeserfarna läkare bedöms finnas en stor brist.⁹

1.4 Prognosticerat behov av teknikkompetens

Inom teknik och tillverkning är bedömningen svårare, då bedömningen för olika inriktningar varierar. De inriktningar som bedöms behöva öka antalet nybörjare mest är civilingenjörsexamen med inriktning inom teknisk fysik, elektro- och datateknik, men också inriktningar inom kemi-, bio-, material och geoteknik behöver öka antalet nybörjare.¹⁰ För högskoleingenjörer bedöms det finnas ett balanserat arbetsmarknadsläge till år 2035. Även arbetsgivare uppger störst brist på civilingenjörer med inriktning mot elektronik, datateknik och automation, energi- och elektroteknik.¹¹

1.5 Prognosticerat behov av humaniora, samhällsvetenskap, handel och administration

Inom det samhällsvetenskapliga/humanistiska området bedöms tillgången vara större än efterfrågan för flertalet områden under perioden fram till 2035. För ekonomer bedöms det finnas ett balanserat arbetsmarknadsläge medan det för exempelvis psykologer bedöms finnas ett överskott till år 2035.¹²

⁶ *Prognoser för behovet av högskoleutbildade*, UKÄ, dnr 51-00199-21, s. 64.

⁷ *Vilka utbildningar ger jobb?* Arbetskraftsbarometern 2021, s. 8.

⁸ *Uppföljning av mål för antal examina. Delredovisning 1.* UKÄ 2022, dnr 111-00276-22, s. 10.

⁹ *Vilka utbildningar ger jobb?* Arbetskraftsbarometern 2021, s. 53.

¹⁰ *Prognoser för behovet av högskoleutbildade*, UKÄ, dnr 51-00199-21, s. 55.

¹¹ *Vilka utbildningar ger jobb?* Arbetskraftsbarometern, 2021, s. 8.

¹² *Prognoser för behovet av högskoleutbildade*, UKÄ, dnr 51-00199-21, s. 30.

1.6 Sammanfattning

Sammanfattningsvis beskrivs i dessa rapporter ett stort behov av fler utbildade inom pedagogik och lärarutbildning och till merparten av utbildningar inom hälso- och sjukvård. Inom teknik och tillverkning bedöms en risk finnas för brist på arbetskraft inom vissa teknikområden och civilingenjörsinriktningar till år 2035 medan det för utbildningar inom humaniora och samhällsvetenskap bedöms finnas ett överskott av arbetskraft. Prognoserna i dessa rapporter tar fasta på behov av arbetskraft som kräver hela utbildningsprogram. Inom ramen för omställningsstudiestödet kan också kortare utbildningar och kurser ingå för att stärka personers ställning på arbetsmarknaden.

2 Arbetsmarknadsprognoser vid LiU

2.1 Samarbete med olika aktörer på arbetsmarknaden

Nedan ges *några exempel* på det omfattande arbete LiU genomför i samverkan med olika kommuner, skolhuvudmän, Region Östergötland samt olika företag. En viktig del i denna samverkan syftar till att ta fram prognoser om behov av utbildad personal samt att anpassa utbildningsbehovet utifrån dessa behov.

2.2 Samverkan med omgivande samhälle avseende behov av arbetskraft och kompetensutveckling

Området Utbildningsvetenskap och den samordnande plattformen LiU Skolsamverkan har löpande kontakt med skolhuvudmännen. Årligen bjuds skolhuvudmän, såväl kommunala som fristående, in till samverkansdialog för fler behöriga lärare. Vid dialogen presenterar LiU sitt utbud av utbildningar för exempelvis yrkesväxling och behörighetskomplettering och därefter följer diskussioner om vad skolhuvudmännen saknar i utbudet. Flera av de utbildningar som har byggts upp under senare år har kommit fram som önskemål vid dessa dialoger. Därtill deltar dekanen för utbildningsvetenskap i regelbundna möten med regionens utbildningschefer och företrädare för såväl regionens största kommuner som ett par mindre kommuner är dessutom ledamöter i området Utbildningsvetenskaps områdesstyrelse. Genom VFU-organisationen vid LiU genomförs återkommande möten med kommunernas utbildningsförvaltningar. I orter där LiU har decentraliserade utbildningar genomförs årliga verksamhetsdialoger med ansvariga för lokala campus och representanter för utbildningsförvaltning för att diskutera det långsiktiga utbudet på den aktuella orten. Studievägledare från LiU håller årligen även en utbildningsdag för studievägledare från skolor i regionen.

Prognosen inom Region Östergötland (RÖ) och hela sydöstra sjukvårdsregionen är att obalansen mellan utbud och efterfrågan av arbetskraft kommer att kvarstå för regionen som helhet. Orsaken till att regionen ser ett ökat behov är främst bemanning för vårdplatser inom dygnet-runt-vård, en önskan om minskat beroende av bemanningsföretag samt ett utökat uppdrag över kommande femårsperiod. Verksamheterna anger ett klart ökat behov av medarbetare fram till 2026 inom kategorierna undersköterska/skötare, läkare, tandvård och social-terapeutiska kompetenser. Kategorin administrativa medarbetare bedöms fortsatt minska som helhet, med undantag för exempelvis vårdadministratörer. Samverkan sker mellan Medicinska fakulteten vid LiU, Regionala vårdkompetensrådet och andra lärosäten kring kompetensutveckling avseende specialistutbildning och dialog om

utbildningsutbud för program och fristående kurser.¹³ Inom ramen för det Nationella vårdkompetensrådet sammanställs också prognoser på såväl nationell som regional nivå. Rådet inrättades 2020 och i årsredovisningen för 2021 beskrivs bland annat arbete med att hantera övergång för läkares bastjänstgöring, genomlysning av förenade anställningar, översyn av avtal för verksamhetsförlagd utbildning (VFU) samt kartläggning av fortbildning.¹⁴

Vidare drivs vid LiU också nära samarbete med Östsvenska Handelskammaren och teknikföretag såsom ABB, Ericsson och Saab. Vid kompetenscentrumet Helix, ett flervetenskapligt forskningscenter som arbetar med arbetslivsfrågor, sker arbete utifrån ett partnerskap mellan universitet, industri, offentlig sektor, civilsamhället och arbetsmarknadsorganisationer. Från universitets- och forskningssektorn ingår vid sidan av LiU också noder vid Kungliga Tekniska Högskolan i Stockholm/Södertälje och RISE IVF i Göteborg. Utöver privat och offentlig sektor samt fackföreningar finns civilsamhällets organisationer representerade i partnerskapet, vilket gör det möjligt för Helix att verka nationellt och vara en god kraft för utvecklingen av arbetslivet i Sverige. Helix arbetar också med internationella kontakter med visionen att påverka internationell forskning om arbetslivets utmaningar.

LiU har valt att skicka ut ett frågeformulär till Helix för att på detta vis göra ett nedslag i deras syn på behovet av arbetskraft och kompetensutveckling och utbildningsinsatser som LiU kan bidra med. Nedan beskrivs en sammanfattning av de svar som kommit in till LiU från Linköpings kommun, Leanlink och omsorg samt från Skill. Skill är ett kompetensföretag med ett brett tjänsteutbud inom rekrytering, bemanning, HR-tjänster och kompetensutveckling. Skill har en stark kundbas i teknik- och industriföretag samt inom IT. Svaren från Skill är framtagna främst utifrån industrins behov och knyter an till projektet *Smart kompetens* som genomfördes 2018–2020.¹⁵ Svaren är en sammanfattning av inlämnade svar på frågeformuläret och anteckningar gjorda vid diskussion med Helix vid deras styrelsemöte den 23 september 2022.

Linköpings kommun: De yrkesgrupper som främst är i behov av kompetensutveckling eller vidareutbildning är: Obehöriga förskollärare och lärare i fritidshem, förskollärare med äldre utbildning, lärare med få ämnen i sin examen, lärare i praktiskt/estetiska ämnen, lärare i hem- och konsumentkunskap, lärare i teknik samt yrkeslärare. Vidare anges behov av kompetensutveckling för barnskötare och elevassistenter samt av personal inom elevhälsa och behov av ekonomer. Vid en uppskattning om hur många eller hur stort behovet är uppges att behovet av kompetensutveckling av barnskötare och elevassistenter är störst och omfattar ca 1400 personer. Obehöriga förskollärare och lärare i fritidshem uppgår

¹³ Kompetensanalys, sammanställning och prognos av kompetensbehov 2021–2026, inkl. kompetensplan. Regionledningskontoret, dnr RÖ 2022–3198.

¹⁴ Nationella vårdkompetensrådet, Årlig redovisning för 2021. Socialstyrelsen, artikelnr. 2022-2-7780.

¹⁵ Slutrapportering av projektet *SMART kompetens för industrin 2018–2020*, skriven av Lars I Jonsson, Region Östergötland, september 2020.

till ca 50 personer i respektive grupp. För övriga grupper bedöms antalet vara lägre. Efterfrågan finns även av kortare kurser och för utbildningar omfattande ett år för att ge sådan kompetens som möjliggör att kommunen kan anställa fler heltidsmentorer och lärarassistenter. Långsiktiga satsningar efterfrågas som når rätt målgrupp.

Leanlink vård och omsorg: Stort behov finns av specialistsjuksköterskor inom flera områden såsom psykiatri, funktionshinder och äldreomsorg, distriktsjuksköterskor, men även behov av IT-kompetens, kompetens inom HR-området samt behov av administratörer. För att få bäst genomslag bör utbildningsinsatser ha flexibla lösningar såsom att utbildningarna ges på distans med ett antal träffar på plats.

Skill: Enligt projektet *Smart kompetens*, behövs kompetensutveckling för alla dvs. såväl tjänstemän som yrkesarbetare. Sedan kan det vara olika långa utbildningsinsatser som behövs. I projektet *Smart kompetens* var det företrädesvis kortare utbildningar om 1–3 dagar som efterfrågades. LiU föreslås, i konkurrens med yrkeshögskolan, bidra med ledarskapsutbildningar samt kompetenshöjande utbildning inom automation, robotteknik och IT-området. Främst efterfrågas kortare utbildningar (upp till ett år) som kan leda till nya arbetsuppgifter och karriärsteg. Det är viktigt att utbildningarna är flexibla.

Övriga synpunkter. Från fackliga företrädare lyftes också behov av korta utbildningar som berör enskilda individers utveckling och inte bara utbildning i relation till bristyrken.

2.3 Sammanfattning

I dagsläget finns ett stort behov av utbildning, kompetensutveckling och vidareutbildning av olika typer av lärare i Östergötland. Genom dialog med olika huvudmän arbetar LiU kontinuerligt med att ta fram långsiktiga och målgruppsanpassade satsningar. Företrädare i Helix uppger också behov av utbildningar inom andra kompetenser i skolan såsom fler lärarassistenter och heltidsmentorer. För såväl elev- som lärarassistenter genomförs idag ettåriga utbildningar vid olika folkhögskolor. Några av de kortare utbildningarna och kurserna som efterfrågas skulle också kunna ges inom ramen för uppdragsutbildning.

Vid Medicinska fakulteten vid LiU sker nära och kontinuerligt samarbete med RÖ inom Sydöstra sjukvårdregionen, Regionala vårdkompetensrådet och andra lärosäten kring kompetensutveckling avseende specialistutbildning och dialog om kursutbud för fristående kurser.

Även vid förfrågan till Helix lyfts behov av specialistsjuksköterskor. Till skillnad mot den bild som tecknas i UKÄ:s rapport¹⁶ finns det i kommunen och regionen behov av kompetenser inom ekonomi, administration och även kompetens inom HR-området.

¹⁶ *Prognoser för behovet av högskoleutbildade*, UKÄ, dnr 51-00199-21.

Inom näringslivet finns ett behov av exempelvis ledarskap, AI-kompetens och IT-utbildningar. Längden eller omfattningen på utbildningar eller kurser som efterfrågas varierar stort från hela utbildningar (ett år till flera år) till längre eller kortare kurser (flera veckor till några dagar) som kan ges på distans. LiU har nära samverkan med tekniktunga företag för att anpassa och vidareutveckla utbildningars innehåll och utformning.

3 LiU:s befintliga utbildningsutbud som kan bidra till att möta det behov av utbildning som det nya omställningsstudiestödet kan ge upphov till

3.1 Avgränsningar av utbildningsutbud i relation till omställningsstudiestödet

För att försöka svara på frågan om hur LiU:s utbildningsutbud ser ut mot bakgrund av införandet av ett nytt omställningsstudiestöd har LiU valt att avgränsa beskrivningen av vårt utbildningsutbud till hela grundutbildningar eller påbyggnadsutbildningar (masterutbildningar) som leder till bristyrken där studerande skulle kunna ansöka och bli beviljade det nya omställningsstudiestödet, men också exempel på fristående kurser och uppdragsutbildningar.

Urvalet utgår även från utbildningens form, dvs. om det finns möjlighet att läsa på distans, i hybridformat eller med lägre studietakt för att på detta vis kunna kombinera yrkesliv med studier.

Vid LiU finns ett antal utbildningar som direkt relaterar till de bristyrken som tidigare beskrivits såsom olika typer av lärare, sjuksköterskor och specialistsjuksköterskor, biomedicinska analytiker och civilingenjörer. Några av dessa är långa utbildningar (längre än två år) och kommer kanske inte primärt att vara aktuella för de personer som söker omställningsstudiestöd. Det finns dock möjlighet för personer som är äldre än 40 år att ta del av omställningsstudiestödet även för längre utbildningar. Vid SUHF-konferensen den 6 oktober gavs också information om möjligheter för den som är fackligt ansluten att ansöka om medel för att läsa längre utbildningar. I dagsläget är det svårt att avgöra i vilken omfattning studenter kommer att kunna ta del av detta.

3.2 Övergripande bild av fristående kurser och masterutbildningar

Förutom program som leder fram till en examen erbjuder LiU ca 800 fristående kurser (kurser som haft förstagångsregistreringar under 2021). Av dessa kurser ges ca 30 procent på distans och ca 50 procent kan läsas med nedsatt studietakt. Drygt 40 procent av alla kurser ges på avancerad nivå. Kurser är fördelade på samtliga fakulteter och området Utbildningsvetenskap, men Filosofiska fakulteten är den fakultet som erbjuder flest kurser med en stor bredd. Vid LiU erbjuds ett 60-tal olika masterutbildningar varav nio ges på distans. Studier på mindre än helfart erbjuds på 23 av masterprogrammen.

Enligt UKÄ:s statistik är 8,1 procent av LiU:s studenter återkommande efter examen (begreppet innebär återkommande efter examen, minst tre terminer efter examen). Detta skulle kunna förstås som ett mått på vidareutbildning eller

karriärväxling efter avslutad examen. Examen kan vara utfärdad vid vilket lärosäte som helst. Motsvarande siffra för övriga stora flerfakultetslärosäten är; Lund 4,7 procent, Uppsala 7,3 procent, Stockholm 9,4 procent, Göteborg 10,0 procent och Umeå 11,7 procent.

Avsnitten som följer är uppdelad efter utbildningsutbud vid LiU:s tre fakulteter och området Utbildningsvetenskap och under respektive rubrik tas exempel på grundutbildningar, masterutbildningar och fristående kurser upp där bedömningen görs att dessa mer specifikt knyter an till behov på arbetsmarknaden och är möjliga att finansiera inom ramen för omställningsstudiestödet. Avslutningsvis ges exempel på uppdragsutbildning¹⁷ som LiU erbjuder externa uppdragsgivare.

3.3 Utbildningar vid området Utbildningsvetenskap

Vid LiU ges ett brett utbud av olika lärarutbildningar där omställningsstudiestödet skulle kunna spela en viktig roll för att få fler studenter till dessa utbildningar.

Kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) ges för ämneslärare på gymnasiet och för ämneslärare årskurs 7–9. Utbildningen ges både som en utbildning med 60 hp (försöksverksamhet enligt regeringsuppdrag som startat hösten 2022) och som en utbildning med 90 hp. Utbildningarna ges som heltidsstudier omfattande två eller tre terminer och har vissa campusträffar i Linköping, men är i övrigt studier på distans. KPU 90 hp ges också på halvfart och distans med vissa campusträffar. Hösten 2023 startas KPU som ska ges för utbildning till grundlärare 4–6 och grundlärare F-3 som en del av regeringsuppdraget avseende försöksverksamhet. Dessa båda program är på 75 hp och omfattar två terminer.

Grundlärare i fritidshem erfarenhetsbaserad ges på trekvartsfart i Norrköping, men ges också som decentraliserad utbildning (i nuläget i Motala, Katrineholm och Vimmerby). Utbildningen vänder sig till personer som saknar examen, men har en gedigen yrkeserfarenhet, vilket innebär att delar av utbildningen kan tillgodoräknas. Decentraliserad utbildning innebär i korthet att studenterna samlas för studier på lärcentra på respektive ort och att undervisningen ”streamas” från LiU. Detta möjliggör för studenterna att kunna bo kvar på hemorten, men samtidigt ha stöd av andra studenter. Målgruppen är främst studenter som är mitt i livet och därför inte har möjlighet att flytta från hemorten.

Även grundlärare i fritidshem ges förutom vid campus Norrköping också som decentraliserad utbildning (i nuläget i Västervik och Nyköping) och Förskolläraryrkesprogrammet ges förutom vid campus Norrköping också som decentraliserad utbildning (i nuläget i Västervik, Ronneby, Katrineholm) för att kunna tillgodose utbildning i hela landet för studenter som av olika skäl inte kan flytta från hemorten.

De studenter som läser decentraliserade utbildningar vid olika orter idag är företrädesvis kvinnor och ca 15 procent är 40 år eller äldre (30 studenter av totalt

¹⁷ Förordningen om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor 2002:760.

185 under 2021 är över 40 år respektive 36 studenter av totalt 251 under 2022). Detta innebär att även om de läser längre utbildningar så finns möjlighet att ta del av omställningsstudiestödet.

Vidare pågår planering för start av grundlärare inriktning 4–6 som decentraliserad utbildning i Nyköping och Västervik till hösten 2023.

Under 2022 startade ett nytt masterprogram *Pedagogik för yrkeslärare* i samverkan med universiteten i Göteborg och Karlstad. Programmet ges på halvfart och sker till största delen på distans.

Utöver detta erbjuder LiU vidareutbildning av lärare som saknar lärarexamen (VAL), utländska lärares vidareutbildning (ULV), folkhögskollärare, yrkeslärare, speciallärare, specialpedagoger samt flera masterutbildningar. Flertalet av dessa utbildningar ges på halvfart och distans för att möjliggöra en kombination av studier och arbete. Längden på utbildningarna varierar, men flertalet av dessa utbildningar är kortare än två år varför omställningsstudiestödet kan komma att påverka söktryck till dessa utbildningar positivt. Vidare ges idag flera kurser på deltid och distans, både inom och utanför lärarlyftet som syftar till att verksamma lärare ska kunna bredda sin behörighet med ytterligare ämnen.

Enligt LiU:s regleringsbrev är målet att 2210 examina inom lärar- och förskolläraryrket ska utfärdas vid lärosätet under perioden 2021–2024, vilket motsvarar ca 553 examina per år. Under 2021 utfärdades 609 examina vid LiU, vilket innebär att målet om 2210 utfärdade examina till år 2024 förväntas överträffas.¹⁸

3.4 Utbildningar vid Medicinska fakulteten

Vid den Medicinska fakulteten erbjuds sjuksköterskeutbildning både i Linköping och i Norrköping samt flera olika inriktningar för specialistsjuksköterskor som kan vara aktuella utifrån omställningsstudiestödet. Under den senaste treårsperioden har LiU utfärdat cirka 200 sjuksköterskeexamina, 110–120 specialistsjuksköterskeexamina och 20–30 barnmorskeexamina per år. Det har inte skett några större förändringar under denna tidsperiod.¹⁹

Nedan ges en lista över inriktningar som ges i samarbete med flera regioner för specialistsjuksköterskor. Antagning sker för vissa inriktningar varje år och för andra vart annat år.

- Anestesisjukvård, 60 hp, ges i Jönköping (12 platser) och Linköping (16 platser) med studier på helfart.
- Distriktsjuksköterska, 75 hp, ges i Nyköping (8 platser) och Linköping (15 platser) med studier på helfart.
- Intensivvård, 60 hp, ges i Jönköping (12 platser) och Linköping (15 platser) med studier på helfart.

¹⁸ Uppföljning av mål för antal examina. Delredovisning 1. UKÄ 2022, dnr 111-00276-22, s. 81.

¹⁹ *Ibid.*, s. 83.

- Psykiatrisk vård, 60 hp, ges i Linköping (7 platser), Jönköping (10 platser), Karlstad (7 platser), Örebro (7 platser) och ortsoberoende (7 platser) med studier på halvfart.
- Kirurgisk vård, 60 hp, ges i Linköping (14 platser) med studier på halvfart.

Nya inriktningar fr o m hösten 2023:

- Hjärtsjukvård, 60 hp, ges i Linköping (15 platser) med studier på halvfart.
- Neurosjukvård, 60 hp, ges i Linköping (15 platser) med studier på halvfart.

Samtliga specialistsjuksköterskeinriktningar utpekade som bristyrken och omställningsstudiestödet skulle kunna spela en viktig roll för att få fler studenter till dessa utbildningar. Under vidareutbildning av sjuksköterskor kombineras i många fall studierna med arbete på klinik. Ett dilemma är dock att studenterna som rekryteras är sjuksköterskor, vilka också utgör ett bristyrke. Det kan således vara svårt för en presumtiv student att beredas möjlighet att studera om verksamheten inte kan avvara en sjuksköterska. På längre sikt kan det ändå anses vara en samhällelig vinst då den personliga utvecklingen och de nya kompetensmässiga utmaningar som personerna får kan vara det som får dem att stanna kvar i yrket längre. Ett annat dilemma är brist på platser för verksamhetsförlagd utbildning (VFU), vilket gör att platserna som kan erbjudas för specialistsjuksköterskeutbildning är begränsade. Arbete pågår på nationell nivå angående möjlighet att erbjuda VFU.

Utöver detta erbjuder LiU en ettårig kompletterande utbildning för personer som har en examen sedan tidigare (svensk eller utländsk) och som vill ha en legitimation som biomedicinska analytiker (BMA) samt en kompletterande utbildning för läkare med utländsk examen som önskar svensk legitimation. Dessa utbildningar ges idag som campusutbildningar.

Medicinska fakulteten ger också ett masterprogram på avancerad nivå inom sex olika huvudområden inom medicinsk vetenskap, exempelvis fysioterapi, arbetsterapi och logopedi. Utbildningen ges på distans för att bredda deltagande. Programmet ger yrkesverksamma möjlighet till fortbildning för att stärka sin framtida roll på arbetsmarknaden. Vidare finns ett relativt nystartat masterprogram i genetisk vägledning för att ge olika professioner möjlighet att via denna masterutbildning bli certifierade som genetiska vägledare, vilket identifierats som ett bristyrke.

Vid LiU finns Barnafrid som är ett nationellt kunskapscentrum knutet till Medicinska fakulteten. Barnafrid utgör en knutpunkt för nationell samverkan och evidensbaserad kunskap för yrkesverksamma som möter barn och unga som utsatts för våld och övergrepp. Barnafrid erbjuder ett brett utbud av kurser, uppdragsutbildning, utbildningsdagar och konferenser som berör våld mot barn och barn- och ungdomspsykiatri. Utbildningsinsatserna riktar sig till yrkesverksamma inom förskola/skola, socialförvaltning, barnhälsovård, barnsjukvård, barn/ungdomspsykiatri, rättsväsende, polismyndighet eller motsvarande och syftar till att sprida kunskap om våld och andra övergrepp mot barn till alla de som kan komma i kontakt med detta i sitt yrke. Exempel på kurser som ges är *Basprogram om våld mot barn och unga*, men också kurser som riktar

sig till personer med yrkeserfarenhet, *Våld mot barn* och *Barn- och ungdomspsykiatri*. Kurserna ges på kvartsfart med möjlighet att delta på distans.

3.5 Utbildningar vid Tekniska fakulteten

Vid den Tekniska fakulteten vid LiU ges ett brett utbud av civilingenjörsprogram och högskoleingenjörsprogram. Merparten av studenter som läser dessa långa utbildningar är relativt unga och utbildningarna erbjuds enbart som campusutbildningar. Omställningsstudiestödet blir därmed inte aktuellt för det stora flertalet av studenter inom dessa utbildningar.

Under de senaste åren har ett arbete pågått med fokus mot livslångt lärande och att kunna erbjuda ett betydligt större utbud av fristående kurser inom det tekniskt/naturvetenskapliga området än tidigare. I dagsläget erbjuds ett 50-tal fristående kurser där flera av kurserna går på distans. Exempelvis erbjuds kurser inom AI, statistik, datasäkerhet, systemsäkerhet, trafikmodellering, CAD, förnybar energiproduktion och solcellsteknik. En del av kurserna är breddningskurser med syfte att ge möjlighet till breddning och utökning av studenternas kunskaps- och utbildningsområde, medan andra kurser är på avancerad nivå och tänkta som påbyggnadskurser inom det området man redan har en tidigare utbildning/examen. Kursen i *Medicinteknisk säkerhet* förtjänar att lyftas lite särskilt, då det är en kurs som krävs för att få arbeta som medicinteknisk ingenjör i regionen. Även kurserna inom *AI*, *Maskininläring* och *Cybersäkerhet* attraherar många studenter och ges på distans. De relativt nya sommarkurserna inom *Innovation och entreprenörskap*, *Ledarskap och organisation*, *Projektledning* samt *Engelska för affärskommunikation och presentationer* har attraherat många studenter och fungerat väl liksom kursen *Cirkulär ekonomi i teori och praktik*.

Vid Tekniska fakulteten pågår utvecklingsarbete kring två masterprogram där en av grundtankarna är att redan yrkesverksamma skulle kunna vara intresserade av att fördjupa sig i ämnet, och där det tydligt finns en extra stark efterfrågan hos avnämarna just nu, är det svenska masterprogrammet *Digitaliserat byggande* som startade hösten 2022 i Norrköping samt det internationella masterprogrammet *Cybersecurity* som kommer starta hösten 2023 vid campus Valla i Linköping.

3.6 Utbildningar vid Filosofiska fakulteten

Vid den Filosofiska fakulteten ges ett brett utbud av utbildningar och kurser inom områden såsom samhälls- och beteendevetenskap, politik, juridik, ekonomi, filosofi, etik, religion, språk, historia och litteratur. Ett stort antal fristående kurser ges på såväl grundnivå som på avancerad nivå. Beroende på den studerandes tidigare utbildning och förkunskaper kan utbudet av fristående kurser möta individuella behov av breddning respektive fördjupning av kunskaper relevanta för att stärka den enskilda individens ställning på arbetsmarknaden. Ett stort antal av dessa kurser kan läsas på deltid, och i flera fall även på distans. I viss utsträckning är undervisningen förlagd till kvällstid vilket underlättar för de studerande att kombinera studier med förvärvsarbete. Exempel på kurser inom det fristående kursutbudet som direkt svarar mot regionens behov av ökad kompetens inom HR-

området är de kurser i *Ledning och strategiskt personalarbete* (LOSP) som behandlar området Human Resource Management och Human Resource Development (HRM/HRD). Utbildningen består av fyra kurser från grundnivå till avancerad nivå om vardera 30 hp. Samtliga kurser ges på halvfart och undervisningstillfällena är förlagda med fysiska träffar på kvällstid. Sedan hösten 2021 ges LOSP 1 även på distans och från och med hösten 2023 kommer även fortsättningskurserna att ges på distans.

Vid LiU har sedan några år en utveckling av fristående kurser inom professionsspråk pågått. Kurserna syftar till att den studerande ska utveckla språkfärdigheter som appliceras i den konkreta språkanvändningen i professionen, främst inom ekonomi och juridik. Professionsspråk ges inom franska, spanska, tyska, engelska, japanska och kinesiska. Kurserna ges på kvarts- eller halvfart och företrädesvis på distans.

Högskoleutbildning som kompletterar avslutad utländsk utbildning vänder sig till utlandsfödda personer bosatta i Sverige och som har en avslutad utländsk högskoleutbildning eller annan utländsk eftergymnasial utbildning som motsvarar en utbildning enligt högskolelagen (1992:1434). Utbildningen är på grundnivå om minst 30 hp med möjlighet till förlängning upp till 120 hp, där 15–30 hp är praktik. Utbildningen syftar till att underlätta inträdet på den svenska arbetsmarknaden där den tidigare utbildningen har relevans och kommer till nytta. Planer finns att utveckla en distansversion av utbildningen.

Den Filosofiska fakulteten erbjuder flera fördjupande och kompetenshöjande masterprogram som kan läsas efter motsvarande kandidatexamen, till exempel Masterprogram i *IT och management, Human Resources, Nationalekonomi* samt i *Statsvetenskap med inriktning mot offentlig förvaltning*. En generisk kompetens efter genomgången masterutbildning är fördjupade kunskaper att bedriva utredningar inom det specifika kunskapsområdet som utbildningen är profilerad inom. Fakulteten erbjuder även internationella masterprogram Master's Programme in Gender Studies, Intersectionality and Change, Master's Programme in Ageing and Social Change samt Master's Programme in Child Studies. Programmen ges på distans med 5–6 obligatoriska träffar på campus. Exempel på masterprogram som är campusförlagda och som har få särskilda förkunskapskrav är exempelvis Master's Programme in Computational Social Science och Master's Programme in Ethnic and Migration Studies.

Utöver detta erbjuder fakulteten en tvåårig utbildning inom psykoterapi för personer som har en examen sedan tidigare inom vårdområde samt minst två års yrkesverksamhet på minst 50 procent med psykoterapeutiska arbetsuppgifter. Studenterna måste vara yrkesverksamma under kursen som ges på tredjedelsfart som campusutbildning.

3.7 Uppdragsutbildning

LiU erbjuder uppdragsutbildning²⁰ till externa uppdragsgivare. Det är utbildning som vänder sig till yrkesverksamma och/eller arbetssökande som är i behov av kompetensutveckling eller fort- och vidareutbildning. Det rör sig om utbildning som kan stärka verksamheter och organisationer, öka individers anställningsbarhet samt underlätta rörlighet på arbetsmarknaden. Sammantaget bidrar detta till livslångt lärande i samhället. Uppdragsgivaren, det vill säga beställaren av utbildningen är alltid en arbetsgivare eller en arbetsmarknadsaktör, och det är även denne som betalar för utbildningen.

De uppdragsutbildningar som LiU ger är på akademisk nivå och vilar på vetenskaplig grund och svarar mot behov som finns i en rad olika branscher och sektorer i samhället, t ex inom skola, vård och omsorg, myndigheter och näringsliv. Utgångspunkten är att LiU ska kunna erbjuda uppdragsutbildningar av hög kvalitet. De kurser som läses inom ramen för uppdragsutbildning kan vara på grund- eller avancerad nivå och de ska vara möjliga att tillgodoräkna in i grundutbildningen. Uppdragsutbildningarna kan ge högskolepoäng, men detta är inget krav och de kan designas som skraddarsydda eller som samläsningskurser med ordinarie kursutbud. Utbildningarna kan genomföras som kortare eller längre insatser och kan göras i form av flexibla moduler, ges fysiskt, på distans eller digitalt samt i hybridform. Nedan ges exempel på uppdragsutbildningar som möjliggör livslångt lärande för yrkesverksamma och personer i arbetsmarknadsåtgärder:

Från barnskötare till förskollärare är en uppdragsutbildning som ges i programform och omfattar 210 hp. Utbildningen är flexibel, ges på distans och leder fram till förskollärarexamen. Utbildningen pågår under sju terminer och träffar på campus varvas med studier på egen hand via lärplattform. Uppdragsgivare är Linköpings kommun (skolhuvudman) har tecknat ramavtal och övriga kommuner i regionen ges möjlighet att köpa platser.

Korta vägen är en uppdragsutbildning som vänder sig till utländska akademiker. Utbildningen möjliggör snabbare etablering på arbetsmarknaden, men kan också slussa vidare till fortsatta studier. Korta vägen ges på heltid och pågår under 5–6 månader och innefattar förutom campusförlagd utbildning även arbetsplatsförlagd utbildning (praktik). Uppdragsgivare är Arbetsförmedlingen.

Programmering i tidigare åldrar är en uppdragsutbildning som ges i form av en workshopserie för lärare som arbetar med programmering i förskola till årskurs 6. Uppdragsgivare är Skolverket.

Att leda vuxenutbildning är en uppdragsutbildning om 7,5 hp som vänder sig till rektorer inom kommunal vuxenutbildning. I utbildningen fördjupas vad det pedagogiska ledarskapet innebär inom vuxenutbildningen. Uppdragsgivare är Skolverket.

Traumafokuserad kognitiv beteendeterapi (TF-KBT) är en uppdragsutbildning om 7,5 hp och vänder sig till yrkesverksamma inom barn- och ungdomspsykiatri

²⁰ Förordningen om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor 2002:760.

som möter och behandlar barn som blivit utsatta för olika former av traumatiserande händelser och utvecklat symptom på posttraumatiskt stressyndrom (PTSD). Utbildningen är digital och ges på distans. Utbildningen är öppen, dvs. har flera olika uppdragsgivare.

Ledarskap i kommuner är en uppdragsutbildning utan högskolepoäng som ges till högre kommunala chefer som söker kunskapsutveckling och erfarenhetsutbyte. Samarbete sker med Centrum för kommunstrategiska studier (CKS) vid LiU och kommunchefsnätverket i Östergötland. Utbildningen sker i form av internat. Utbildningen är öppen, dvs har flera olika uppdragsgivare.

Uppdragsutbildningen *Leda lärande för hållbar utveckling* är en seminarierie utan högskolepoäng som ges till rektorer, biträdande rektor, utvecklingsledare, förstelärare eller personer som innehar annan liknande funktion och som har intresse för och uppgift att leda hållbarhetsfrågor inom förskolan och skolan. Utbildningen ges i mixad form där fysiska träffar varvas med digitala tillfällen. Uppdragsgivare är Skolverket.

Cybersäkerhet - grunder och medvetenhet är en uppdragsutbildning utan högskolepoäng som riktar sig till anställda med intresse för och behov av att utveckla kunskap om grunderna för cybersäkerhet. Syftet är att öka deltagarnas medvetenhet och kompetens inom cybersäkerhet i en svensk kontext. Campusförlagda workshops varvas med onlinematerial för självstudier. Uppdragsgivare är Linköping Science Park.

Uppdragsutbildningen *Att lyssna på barn – barns perspektiv och barnperspektiv* omfattar 7,5 hp och ges i form av samläsning med befintlig fristående kurs inom grundutbildningen. Utbildningen ges på distans och är helt digital. Utbildningen är öppen, dvs. har flera olika uppdragsgivare.

Att leda för bättre kvalitet är en uppdragsutbildning om 7,5 hp som vänder sig till chefer och ledare inom vård och omsorg eller andra sektorer där det finns behov av att förvärva kunskaper om kvalitets- och förbättringsarbete utifrån perspektiv som ledarskap och teamarbete, kunskapsstyrning samt förbättringar och lärande. Utbildningen ges som campusförlagda träffar. Uppdragsgivare är kommuner, regioner eller företag i det privata näringslivet.

4 Planer på att inom befintliga ekonomiska ramar utveckla utbudet för att stärka tillgången till utbildning för livslångt lärande och omställning

4.1 Utveckla utbudet av utbildning för livslångt lärande

Vid LiU har rektor tagit beslut om ett tvåårigt projekt med syfte att ta fram en strategi och organisation för arbete med utbildning för det livslånga lärandet vid LiU. Uppdraget är tänkt att bidra till att LiU ska kunna utveckla en tydlig profil i sitt utbildningsutbud för yrkesverksamma – ett utbud som både utgår från starka utbildningar och forskningsområden och möter relevanta samhällsaktörers efterfrågan och samhällsutmaningar. I LiU:s Vision och strategisk plan för 2030 finns under målområde *Bildning och kunskapande* en strategi som tydligt utger riktning för arbetet med livslångt lärande: *LiU ska erbjuda en tydlig profil inom det livslånga lärandet, som utgår från våra starka utbildningar och forskningsområden och som möter såväl målgruppens som relevanta samhällsaktörers behov.*

Nedan ges korta beskrivningar av hur de olika fakulteterna och området Utbildningsvetenskap ser på sin utvecklingspotential inom ramen för livslångt lärande och med de möjligheter som omställningsstudiestödet ger.

4.2 Utbildningsvetenskap

Regeringen har gett Linköpings universitet i uppdrag att t.o.m. 2028 anordna en försöksverksamhet med en ettårig kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) som leder till grund- eller ämneslärarexamen. Syftet med försöksverksamheten är att få fler behöriga och legitimerade lärare i skolan genom att möjliggöra för en bredare målgrupp av personer med tidigare examen från universitet eller högskola att studera till en lärarexamen genom en kompletterande pedagogisk utbildning. Hösten 2022 startade LiU denna försöksverksamhet, KPU60, för studier till ämneslärare på gymnasiet och för ämneslärare årskurs 7–9. Hösten 2023 startar LiU KPU75 för studier till grundlärare inriktning F-3 och 4–6. Denna försöksverksamhet möjliggör karriärväxling för att möta samhällets stora behov av legitimerade lärare. Försöksverksamheten ligger därför väl i linje med syftet med omställningsstödet.

Området Utbildningsvetenskap har under senare år stadigt utökat sitt utbud av deltids- och distanskurser för lärare som vill bredda sin behörighet med fler ämnen, t ex matematik eller svenska för åk F-3 och 4–6. Här planerar LiU för ett fortsatt arbete med att utveckla ytterligare kurser inom t ex svenska som andraspråk som är ett ämne som i skolorna undervisas av lärare med låg behörighetsgrad. Även dessa kurser ligger väl i linje med syftet med omställningsstödet.

4.3 Medicinska fakulteten

Medicinska fakulteten har startat flera specialistsjuksköterskeutbildningar som ges på halvfart för att underlätta att redan yrkesverksamma kan kombinera studier med yrkeslivet. Hösten 2023 startas två nya specialistsjuksköterskeinriktningar inom neurosjukvård och hjärtsjukvård. Det finns också planer att utifrån hälso- och sjukvårdens behov skapa nya specialistsjuksköterskeinriktningar och att kunna anpassa studietakten. Vidare finns planer på att utveckla fler fristående kurser på distans.

4.1 Tekniska fakulteten

Naturvetenskapligt och tekniskt basår genomförs vid campus Valla (Linköping) och campus Norrköping. Till hösten 2023 kommer tekniskt basåret att erbjudas även i decentraliserad form. Tekniskt basår möjliggör för den som inte tidigare har en gymnasieexamen inom naturvetenskap eller teknik att omskola sig för att kunna läsa vidare inom dessa områden. Studenter kommer kunna följa undervisningen vid campus Norrköping, på lärcentra i Nyköping, Katrineholm och Västervik och endast åka till campus för att genomföra laborationer.

Vid LiU pågår för närvarande en specifik satsning inom AI och livslångt lärande som bland annat syftar till att ta fram utbildningspaket och kurser för såväl spetskompetens som breddkompetens inom AI, dvs. kurserna är tänkta att underlätta en utveckling och rörelse på arbetsmarknaden som gynnar både den enskilde individen och arbetsgivaren.

4.2 Filosofiska fakulteten

Inom Filosofiska fakultetens ordinarie utbud finns utbildning som kan svara mot det nya omställningsstudiestödet. Dock kan konstateras att merparten av program som vänder sig till de som tidigare saknar högskoleutbildning är längre än den tidsomfattning för studier som anges i förordningen om omställningsstudiestöd. Emellertid finns stora möjligheter att söka till och delta i utbildning inom utbudet av fristående kurser. Den enskilde studerandes behov av inriktning i studierna styr vilka kurser som kan vara aktuella. Det är således svårt att, utöver redovisade och exemplifierade kurser, särskilt peka ut specifika utbildningar som kan anses möta behovet av utbildning som omställningsstudiestödet medför. Fakulteten har i sin budget avsatt medel för kursutveckling där kursutveckling av fler kurser och utbildningar på distans ingår.